

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A polgári perrendtartás alkalmazása a bírósági végrehajtás során

Szerző: dr. Hegyi Áron

Málta, 2016.10.05.

I. Bevezetés

A dolgozatom témájának a végrehajtási eljárás és a polgári perrendtartás kapcsolódási pontját választottam. A választást meghatározó ok, hogy több mint 11 évet töltöttem a magyar bírósági szervezetben, ebből a nagyobb részt polgári bíróként, így természetesen a polgári perrendtartás szabályait a polgári per oldaláról tanulmányoztam behatóan, illetve kisebb mértékben, a - korábban bírósági hatáskörben lévő - fizetési meghagyásos eljárás, mint nemperes eljárásban kellett alkalmaznom a polgári perrendtartás szabályait. Mindkét esetben a bíróság jogalkalmazó tevékenységén keresztül kerültem kapcsolatba és alkalmaztam a polgári eljárásjogot. A végrehajtási eljárás különlegességét az adja, hogy a polgári perrendtartás szabályainak alkalmazása és betartása - ahogy az dolgozatomban bemutatásra kerül - túlnyomórészt nem a bíróság feladata, hanem az önálló bírósági végrehajtó felelőssége. Álláspontom szerint a fent részletezett tapasztalat megadja az alapot az új területen, a végrehajtási eljárásban alkalmazandó polgári perrendtartási normák kritikus elemzésére.

A meghatározott téma és cím alapján a vizsgamunka módszertanát úgy határoztam meg, hogy a végrehajtási eljárás, mint polgári nemperes eljárás és a polgári perrendtartás viszonyának meghatározását követően a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.) felépítését és tematikáját követve mutatom be a szabályok alkalmazhatóságát, esetleg alkalmazhatatlanságát illetve speciális alkalmazási módját a végrehajtási eljárás során. A polgári perrendtartás minden rendelkezésének részletes elemzése szétfeszítené a szakdolgozat kereteit, ezért azokat a kapcsolódási pontokat emelem ki, amelyek gyakrabban tárgyai a gyakorlatban megmutatkozó eltérő értelmezéseknek.

Dolgozatom fő célja a végrehajtási eljárás során a polgári perrendtartás alkalmazásának vitatott kérdéseire, a bírósági határozatokban kifejezésre jutó, a gyakorlatban kikristályosodott - többé-kevésbé egységes - kialakult jogértelmezés összefoglalása, a bíróság - mint végső, és mindenkire

kötelező jogalkalmazó - aktusainak feldolgozásán keresztül, melyhez természetesen elengedhetetlen a vonatkozó jogirodalom megfelelő szintű ismertetése.

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) 9. §-a szerint azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket ez a törvény külön nem szabályoz a Pp. és a végrehajtásáról szóló jogszabályok - a polgári nem peres eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel - megfelelően irányadók.

A fenti jogszabályhely értelmezése alapján megállapítható, hogy maga a Vht. tartalmaz eljárási szabályokat, a Pp. szabályai csak szubszidiáriusak, azaz kiegészítő jelleggel alkalmazhatók, csak abban az esetben, ha a Vht. nem tartalmaz megfelelő eljárási normát.

A Vht. 9. §-a a polgári perrendtartás szabályai alkalmazásánál feltételül szabja, hogy a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltéréseket figyelembe kell venni. E feltétel értelmezéséhez először meg kell határozni a polgári nemperes eljárás fogalmát, majd ennek figyelembevételével leírni a végrehajtási eljárást, mint nemperes polgári eljárást sajátosságát.

A polgári nemperes eljárás fogalma: a magánjogi jogviszonyokat érintő az igazságszolgáltatás megvalósítása vagy a tények, jogok tanúsítása, elismerése érdekében a polgári perre előírtaknál egyszerűbb eljárási formában végzett jogszabályban meghatározott eljárás.¹

A végrehajtási eljárás, mint polgári nemperes eljárás sajátossága már a polgári perrendtartás illetve a végrehajtási eljárás céljának összevetéséből megállapítható:

A Pp. 1.§ -a szerint ennek a törvénynek az a célja, hogy a természetes személyes és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatosan felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való pártatlan eldöntését az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa.

A végrehajtási eljárás célját a Vht. 5.§ (1) bekezdése határozza meg, mely szerint a bírósági végrehajtás során állami kényszerrel is el kell érni, hogy a pénzfizetésre, illetve, hogy az egyéb magatartásra kötelezett (továbbiakban: adós) teljesítse kötelezettségét.

Mind a nem peres eljárás fogalmából, mind a két jogszabály eltérő céljából megállapítható egyrészt, hogy a végrehajtási eljárás a polgári peres eljárást követi, azonban nem szükségszerűen.

(Ezen sajátossága figyelembevételével több elmélet, vita született azzal kapcsolatban, hogy a

¹ dr. Pribula László: Bírósági nem peres eljárások, polgári eljárásjog előadás www.jog.unideb.hu

végrehajtási eljárás a polgári per részének tekintendő-e vagy sem.) Másrészt a végrehajtási eljárás során tényállás megállapítására, bizonyítás felvételére nem kerülhet sor - bizonyos esetektől eltekintve. (például a Vht. 39. § (1) bekezdése szerint ha a végrehajtást kérő vagy az adós személyében változás állt be, a végrehajtható okirat kiállítása előtt a kiállításra jogosult bíróság (hatóság), ha pedig a változás a végrehajtható okirat kiállítása után derült ki, a végrehajtást foganatosító bíróság a jogutódlás kérdésében - szükség esetén a felek és a jogutódok meghallgatása és bizonyítás után - végzéssel (határozattal) dönt.)

A végrehajtási eljárásnak mindössze egyetlen olyan tulajdonsága van, mely a polgári perhez teszi hasonlóvá, mégpedig az eljárás kontradiktórius jellege, a végrehajtási eljárásban is két ellenérdekű fél van, a végrehajtást kérő, és az adós.² Van azonban ezzel ellentétes álláspont is miszerint a polgári perrendtartás szubszidiaritása kifejezi „Ennek a szabályozási technikának a hátterében egyrészt a normaszövegekkel való takarékoság szempontja, másrészt az a felismerés áll, miszerint a perjog és a végrehajtási jog között lényegbeli hasonlóság mutatkozik.”³

A jelen szabályozás szerint a bírósági végrehajtásra vonatkozó jogszabály különálló, polgári perrendtartáson kívüli, ezért az elkülönítettsége megállapítható. Dolgozatom megírásával egy időben folyik a polgári perrendtartás újraszabályozása, melynél koncepcióban felmerült, hogy a bírósági végrehajtás a polgári perrendtartás részeként kerüljön szabályozásra, a polgári perrendtartás és a végrehajtási eljárás egységességét deklarálva.

A fenti jogszabályi elkülönülés és az egységesség, illetve különállás elmélete alapján dolgozatomban nem témája a végrehajtási perek, melyek a jelenlegi szabályozás alapján a polgári perrendtartás részét képezik, tehát nem a Vht. 9. §-a alapján alkalmazandók a polgári perrendtartás szabályai.

A végrehajtási eljárás sajátossága körébe tartozik még, hogy az eljárási jogviszonyok több szereplő között jönnek létre, mint a polgári perben. A polgári perrendtartás szabályai szerint eljárási jogviszony jön létre a felek és az illetékes és hatáskörrel rendelkező első fokú - kivételes esetekben más -, majd jogorvoslati kérelem esetén a másodfokú bírósággal. A végrehajtási eljárásban a foganatosítási szakaszban négyoldalú jogviszony alakul ki: a bíróság, az önálló bírósági végrehajtó, az adós és a végrehajtást kérő között. Az itt vázolt többalanyúság további rétegezettséget, illetve több, a gyakorlatban felmerülő problémát okoz, melyet a dolgozatomban több helyen elemzek.

² Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest 2000. 523. o.

³ Cserba - Gáspárdy - Kormos: A bírósági végrehajtás, Egyetemi jegyzet ME ÁJK, „Novotni Alapítvány a magánjog fejlesztéséért” Miskolc, 1995.

II . A polgári perrendtartás alapelveinek érvényesülése a végrehajtási eljárás során

1. Kérelemhez kötöttség és rendelkezési elv

A Pp. 3. § (1) bekezdése szerint a bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. A (2) bekezdés alapján a bíróság - a törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe.

A fenti jogszabályhely a végrehajtási eljárásban akként nyilvánul meg, hogy a végrehajtást kérő az ügy ura, a kérelemhez kötöttség alól azonban vannak kivételek, például maga a Vht. fogalmaz meg kivételt a 8. §-ában, mely szerint e törvény keretei között a végrehajtást kérő rendelkezésétől függ, hogy az adós milyen jellegű vagyontárgyából kívánja követelésének végrehajtását. A bíróság a végrehajtási kényszer arányos, illetőleg fokozatos alkalmazása céljából a végrehajtást kérő rendelkezésétől az adós érdekében eltérhet. Tehát a fokozatosság elve, mint a végrehajtási eljárás egyik alapelve korlátozza a kérelemhez kötöttség, illetve a végrehajtást kérő rendelkezési jogát.

A kérelemhez kötöttség korlátját a PK. 292. számú állásfoglalás is némiképp áttöri, amikor azt az álláspontot juttatja kifejezésre, hogy a lakás és más nem lakás céljára szolgáló helység kiürítésére irányuló kötelezettség teljesítése magában foglalja a kötelezett jogán a lakásban lakó családtagoknak és a kötelezett által befogadott más személyeknek a lakásból, helységről való eltávozását és ingóságainak a lakásból, helységről való elvitelét is. Ezért a kötelezettel szemben az előzőekben említett személyek távozásának és ingóságai elvitelének elmulasztása miatt is lehetőség van pénzbírság kiszabására vagy távozásuknak rendőrség közreműködésével való kikényszerítésére.

Ez az áttörés természetesen a végrehajtást kérő akarata szerint történik. A kérelemhez kötöttség csak annyiban nem érvényesül, hogy a végrehajtási lapon illetve az azt megalapozó bírósági ítéletben csak az alperes, a lakáskiürítésre kötelezett személy kerül megnevezésre, azonban az alperes vagy a kötelezett jogán az ingatlanban tartózkodó személyek, a végrehajtható okiraton személy szerinti megjelölés nélküli személyek is kényszerrel kötelezhetők az ingatlan kiürítésére.

Polgári perben álláspontom szerint elképzelhetetlen olyan ítélet, mely az eljárásban félként nem szereplő személyre is tartalmaz ítéleti rendelkezést. Éppen - az álláspontommal ellentétesen - a lakás kiürítésre kötelező ítéleteknél lehet olyan ítéleti rendelkezéseket is találni, miszerint a bíróság kötelezi az alperest - akit név és azonosító adatokkal együtt megjelöl az ítélet - és az

alperes jogán az ingatlanban tartózkodó személyeket vagy együtt elő hozzátartozóit - mindenfajta azonosításra alkalmas megjelölés nélkül - az ingatlan kiürítésére. A jogértelmezésem szerint a kérelemhez kötöttség alapelvét, vagy az alperes pontos meghatározásának felperesi kötelezettségét sérti az ilyen tartalmú ítélet, attól függően, hogy a kereset, vagy csak az alperes kötelezésére terjed ki, vagy nem tünteti fel a többi alperesnél a Pp. 121. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározottakat. A hivatkozott Pk. vélemény is a végrehajtási eljárásra született, csak a nemperes eljárás egyszerűbb eljárási és garanciális szabályai között alkalmazható.

A kérelemhez kötöttség áttörése a BH 2013.109. jogesetben is megjelenik, melyből e helyen csak a legfelsőbb bíróság döntésének azon megállapítását idézem, miszerint „tekintettel arra, hogy a kérelemhez kötöttség a polgári peres és nem peres ügyekben nem jelent feltétlenül jogcímhez kötöttséget, annak eldöntése, hogy az árverés megtartása jogszabálysértő volt e nem akadályozhatja meg az, hogy adós a végrehajtás megsemmisítése iránti kérelmének indokait, azaz az általa jogszabálysértőnek tartott végrehajtási cselekményeket helytelenül, pontatlanul vagy nem teljes körűen jelölje meg.”

A véleményem szerint a kérelemhez kötöttség alóli kivételek is indokolhatók azzal, hogy a végrehajtási eljárást - a legtöbb esetben - már megelőzte polgári peres eljárás, de legalábbis olyan polgári nemperes eljárás (pl.:fizetési meghagyásos eljárás) melyben jogorvoslati fórumként a bíróság polgári perben dönt a jogvitáról, vagy van lehetőség az alapkövetelés bíróság előtti vitatására (végrehajtási záradék), ezért a garanciális alapelvek könnyebben áttörhetők a gyakorlatiasság és gyorsaság követelménye által.

A tartalom szerint történő figyelembevétel elvét erősíti meg a Vht. 217. § (4) bekezdése, mely szerint a végrehajtó intézkedése ellen bármilyen címen előterjesztett megtámadást kifogásnak kell tekinteni. Ez a megerősítés azonban nem jelenti azt, hogy az eljárás során nem kell alkalmazni a tartalmi alapelvet, itt a jogalkotó csak a végrehajtási kifogás jogvédő szerepét kívánta hangsúlyozni, a tartalom szerinti elbírálás a végrehajtási eljárás egészére kiterjed.

Érdekes problémát vet fel dr. Kormos Erzsébet⁴ a becsérték megállapítása körében: amennyiben az adós vagy a végrehajtás kérő vitatja az önálló bírósági végrehajtó által megállapított becsértéket,

⁴ dr. Kormos Erzsébet: Alapelvek a bírósági végrehajtási eljárásban, PhD értekezés Miskolc,2002

tekintettel arra, hogy álláspontja szerint túl alacsony, és a kirendelt szakértő még a megállapított becsértéknél is alacsonyabb összeget állapít meg a bíróságot a végrehajtási kifogás elbírálásakor köti-e a kérelemhez kötöttség alapelve.

Kormos úgy oldja fel az ellentmondást, hogy álláspontja szerint a becsérték megállapításának megtámadása - annak ellenére, hogy végrehajtási kifogás formájában kerül előterjesztésre mivel a jogszabály szerint ez a megkövetelt forma - tartalma szerint nem értékelhető másként csak, mint egy bizonyítási indítvány arra vonatkozóan, hogy a lefoglalt ingatlan becsértékét a az eljárásba vezetett szakértő állapítsa meg. Így a bíróság is csak ahhoz van kötve, hogy az eljárásban rendeljen ki szakértőt és a vélemény mérlegelése alapján állapítsa meg a becsértéket.

Az előbbieken túl, számos bírósági határozat született a tartalom szerinti figyelembevétel mellett. A bíróság kimondta, hogy az árveréssel szemben az elővásárlási jog bejelentése végrehajtási kifogásnak minősül,⁵ továbbá, hogy amennyiben az ügyben érdekelt igényli a végrehajtói letéti számlán elhelyezett összeg után járó kamatot, akkor polgári per helyett - a tartalmára tekintettel - végrehajtási kifogásnak van helye amennyiben a kérelmet a végrehajtási kifogás előterjesztésére nyitva álló határidőn belül beadták.⁶ A bíróság nem csak a végrehajtási kifogás kapcsán foglalkozott a tartalmi elv érvényesülésével, hanem a végrehajtást megindító kérelem tekintetében is kifejtette, hogy még amennyiben a végrehajtást a fél tévesen polgári per útján kezdeményezi (a például szolgáló esetben viszontkereset formájában terjesztette elő a kérelmet a végrehajtást kérő) a bíróságnak kötelessége a tartalma szerint elbírálnia beadványt és a végrehajtási eljárás, mint polgári nemperes eljárás kezdeményezéseként tekinteni a kérelemre.⁷

2. Nyilvánosság

A Pp. alapelvei közé tartozik, hogy a bíróság a felek közötti jogvitát nyilvános tárgyaláson bírálja el, és a bíróság a tárgyalás során hozott határozatot nyilvánosan hirdeti ki.

A nyilvánosság, mint alapelv érvényesüléséről eltérő álláspontokat fogalmaz meg a magyar jogirodalom. Van olyan nézet miszerint a tárgyalás nyilvánossága a végrehajtási eljárásban nem

⁵ BH 2002.1.21

⁶ BH 2000.2.61

⁷ BH 2001.8.389

érvényesülhet tekintettel arra, hogy tárgyalásra sincs lehetőség.⁸ Ezzel ellentétesen van olyan álláspont, hogy az alapelv nemperes eljárási jellege szerint érvényesül azzal, hogy a felek az eljárási cselekményeknél jelen lehetnek, továbbá van olyan eljárási cselekmény ahol más is jelen lehet, mint például az árverések során.⁹

A nézetem szerint az első megállapítás helytállóbb mivel éppen a bevezetőben említett végrehajtási eljárás, mint nemperes eljárás sajátosságából adódóan egyrészt nincs tárgyalás, másrészt a felek részvétele és egyéb érdekeltek jelenléte bizonyos végrehajtási cselekményeknél nem ugyanazt a szerepet tölti be a végrehajtási eljárásban, mint a tárgyalás nyilvánossága a polgári per folyamán.

Az előbbi esetben a felek részvételével megteremti a lehetőségét, hogy a felek eljárási jogaikkal éljenek és közvetlen ismereteket szerezzenek az eljárási cselekményekről így ellenőrizve az eljárás jogszerűségét. Az árverés nyilvánosságának indoka pedig, hogy a kényszerértékesítés esetére a potenciális vevők is rendelkezésre álljanak, mert hiányukban végrehajtás nem vezethet eredményre. Ezzel szemben a tárgyalás nyilvánossága a társadalmi kontroll lehetővé tétele az igazságszolgáltatás felett azáltal, hogy az ügyben akár semmilyen érdekeltséggel nem rendelkező személy a per tárgyalásán részt vehet.

Meg kell jegyezni, hogy az elektronikus árverés bevezetése és annak az árverező személyét védő rendelkezései még jobban leszűkítettek azon eljárási cselekmények körét ahol az ügyben érdekeltéggel nem bíró személy is részt vehet.

A fentieken túl a végrehajtót a Vht. 229.§ -ában meghatározott titoktartási kötelezettség terheli mely a bírót egy nyilvános tárgyaláson értelemszerűen nem, tekintettel arra, hogy akár nagyszámú hallgatóság előtt kell ismertetnie a keresetlevelet, az ellenkérelmet, de akár egy szakértői véleményt is.

Megjegyzendő, hogy a Vht. 229. § (2) bekezdése szerint a végrehajtónak a titoktartási kötelezettsége alóli felmentésre a bírósági dolgozókra vonatkozó szabályok megfelelően irányadóak azzal, hogy a törvényszéki végrehajtó esetében a törvényszék elnöke, az önálló bírósági végrehajtó esetén a kamara jogosult a titoktartási kötelezettség alóli felmentés megadására. Azonban sem az

⁸ Cserba - Gáspárdy - Kormos: A bírósági végrehajtás, Egyetemi jegyzet ME ÁJK, 15. o.

⁹ Vida István: A bírósági végrehajtás KJK, Bp. 1978 419-420. o.

Alaptörvény, sem a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, sem a bírák jogállásáról, sem az igazságügyi alkalmazottak jogállásáról szóló jogszabály titoktartási kötelezettség alóli felmentésre vonatkozó szabályokat nem tartalmaz.

3. Anyanyelv használat

Az anyanyelv használatának jogát a Pp. biztosítja azzal a szabállyal, hogy a magyar nyelv nem tudása miatt senkit hátrány nem érhet, az eljárásban mindenki jogosult anyanyelvét, regionális vagy kisebbségi nyelvét használni, ennek érvényesülése érdekében tolmács alkalmazása szükséges. A végrehajtási eljárás során, amennyiben a fél anyanyelvét, regionális vagy kisebbségi nyelvét kívánja használni és a Pp. 184. §-ára figyelemmel az eljáró végrehajtónak a nyelvben kellő jártassága nincs, úgy tolmácsot kell alkalmazni. A tolmácsdíj viseléséről a Pp. 78. § (4) bekezdése rendelkezik, mely szerint ez esetben az alkalmazott tolmács költségeit az állam előlegezi, illetve viseli. Az anyanyelv, regionális vagy kisebbségi nyelv használatának biztosításával összefüggő tolmács és fordítási költségek előlegezése és viselésének szabályai nem egyértelműek, ahogy erre rávilágított az 1/2013. (VI.17.) Pk. vélemény is. A Pk. vélemény megállapítása szerint a jogi szabályozás hiányossága következtében a bírói gyakorlatban jogbizonytalanság alakult ki abban a kérdésben, hogy az állam által előlegezett tolmács és fordítási költségeket az állam a pernyertesség, pervesztesség alakulásától függetlenül mintegy tárgyi költségmentesen, avagy csak a perköltség viselésére vonatkozó szabályok szerint viseli. A kérdés kollégiumi véleménnyel nem dönthető el, mindenképpen jogi szabályozást igényel. A jogi szabályozás még nem született meg.

4. Jóhiszemű pervitel

A Pp. rosszhiszemű pervitel következményére vonatkozó szakaszai a végrehajtási eljárás során elvileg alkalmazandók, azonban a Vht. külön szankció rendszerrel rendelkezik a végrehajtást akadályozó magatartásokkal kapcsolatban.¹⁰ A bevezetőben említett többretegű eljárási jogviszony miatt közvetlenül a bíróság előtti eljárásban gyakoribb az alkalmazhatósága a perrendtartásban meghatározott jogkövetkezményeknek. Példaként egy, a Vht. 177. § (2) bekezdése szerinti, meghatározott cselekmény végrehajtásánál a bíróság előtti meghallgatás hozható. A

¹⁰ A bírósági végrehajtás - dr. Balogh Olga, dr. B. Korek Ilona, Dr. Császtai Ferenc, dr. Juhász Edit, HVG-ORAC 2009. 32. o.

jogszabályszöveg szerint a bíróság pénzbírsággal sújtja azt a felet vagy képviselőt, aki akár a tárgyaláson, akár valamely periratban jobb tudomása ellenére vagy nagyfokú gondatlanságból: az ügyre vonatkozó oly tényt állított, amelyről bebizonyult, hogy valótlan, vagy az ügyre tartozó oly tényt tagadott, amelyről bebizonyult, hogy igaz, vagy olyan tényt elhallgatott, amelyről tudnia kellett, hogy a per eldöntése céljából jelentős, vagy nyilvánvalóan alaptalanul hivatkozott valamely bizonyítékra.¹¹ A meghallgatásra a fenti szabály mutatis mutandis alkalmazása annyiban merül ki, hogy a tárgyalás behelyettesíthető a meghallgatással.

III. Az eljáró végrehajtóval kapcsolatos szabályok

A Vht. 226.§ (1) bekezdése külön kiemeli, hogy a végrehajtó nem járhat el abban az ügyben, melyben - a Pp.-nek a bíró kizárására vonatkozó szabályai szerint - mint bíró sem járhatna el, tehát a jogalkotó a végrehajtóval szemben ugyanazokat a kizárási okokat tartja a pártatlan végrehajtási eljárás előfeltételének, mint a bíróra vonatkozó kizárási okokat a pártatlan polgári per lefolytatásánál. Ezek az alábbiak:

A Pp. 13.§ (1) bekezdése szerint az ügy elintézéséből ki van zárva, és abban, mint bíró nem vehet részt: a fél, a féllel együtt jogosított vagy kötelezett személy, továbbá az, aki a per tárgyát egészen vagy részben a maga részére követeli, vagy akinek jogaira vagy kötelezettségeire a per eredménye kihatással lehet; a fenti személy képviselője, támogatója vagy olyan volt képviselője, volt támogatója, aki az ügyben eljár; és ezen személynek a hozzátartozója vagy volt házastársa; az, akit a perben tanúként vagy szakértőként kihallgattak, vagy akinek tanúként vagy szakértőként való kihallgatását a bíróság elrendelte; az, akitől az ügynek tárgyilagos megítélése egyéb okból nem várható (elfogultság).

A következő jogeset¹² egy speciális jogorvoslat tekintetében tartalmaz iránymutatást a kizárási kérdésre vonatkozóan, egészen pontosan a Pp. 15 §.-ának alkalmazhatóságának körében.

A jogszabályszöveg szerint a per másodfokú elintézéséből ki van zárva az a bíró is, aki a per első fokú elintézésében részt vett.

¹¹ Pp. 8.§(3) bekezdése

¹² BH1998. 493.

A jogeset szerint az elsőfokú bíróság - kérelemre - kibocsátotta a végrehajtási lapot az adós ellen. Ugyancsak az elsőfokú bíróság, az adós végrehajtási lap visszavonása iránti kérelmét elutasította. Az adós az utóbbi végzés ellen fellebbezést terjesztett elő - többek közt - arra hivatkozva, hogy a végrehajtási lap visszavonása elleni kérelmet ugyan az a bíró bírálta el, aki a végrehajtási lapot is kiállította. A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a végrehajtási eljárásban a Vht. 9.§-a alapján a Pp. 15.§-a alkalmazandó, azonban a végrehajtási lap visszavonása, mint jogorvoslat elbírálását a Vht. 212.§(1) bekezdése kifejezetten a végrehajtást elrendelő bíróság hatáskörébe rendeli, így ebben az esetben a Pp. 15.§-ának alkalmazása kizárt.

A kizárás elbírálásával kapcsolatban további egyediséget jelent, hogy a bírósági végrehajtói szervezet igazgatása elkülönült, így a végrehajtási eljárás során kizárásról igazgatási körben a kamara elnöke dönt.¹³

IV. Hatáskör és illetékesség

A Vht. kimerítően meghatározza¹⁴ mind a végrehajtást elrendelő, mind a végrehajtást foganatosító bíróságot ezért - a korábban ismertetettek szerint - a Pp. rendelkezései nem alkalmazhatóak. A gyakorlatban azonban előfordul, hogy abban az esetben is mindkét adóssal szemben kibocsátja a bíróság a végrehajtási záradékot a Pp. 40.§-a¹⁵ alapján, amikor az egyetemleges adóstársak lakóhelye eltérő, nem azonos bíróság illetékességét alapítják meg.

A Vht. 20.§-a egyértelműen meghatározza, hogy az adós lakóhelye, illetőleg székhelye - ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye - szerinti járásbíróság végrehajtási záradékkal látja el a 22. és a 23. §-ban felsorolt okiratot.

Tehát a bíróság akkor jár el helyesen, ha csak annak a személy vonatkozásában bocsátja ki a záradékot, amelyik a Vht. 20.§-a alapján az illetékességi körébe tartozik és a másik/többi adóstárs vonatkozásában a záradékolás iránti kérelmet - a polgári perrendtartás alkalmazandó szabályai szerint - áttenni rendeli a Vht. 20.§-a szerint illetékességgel rendelkező bírósághoz.

¹³ A bírósági végrehajtás - dr. Balogh Olga, dr. B. Korek Ilona, Dr. Császtai Ferenc, dr. Juhász Edit, HVG-ORAC 2009. 32. o.

¹⁴ Vht. 15-16. §, 20. §, 23/A. §, 23/B. §, 23/C. § illetve 32. §, 225. §

¹⁵ 40. § (1) A mellékkötelezettet a főkötelezettel együtt az előtt a bíróság előtt is lehet perelni, amely a főkötelezett elleni perre bármilyen címen illetékes.

(3) Az (1) vagy a (2) bekezdés alá nem tartozó esetben a per - az alávetés esetét (41. §) kivéve - az alperesek bármelyikére illetékes bíróság előtt valamennyi alperes ellen (51. §) megindítható.

Az előzőekben kifejtettekhez hasonló álláspontot fogalmazott meg a bíróság, a polgári perrendtartás alávetéses illetékességgel kapcsolatos rendelkezéseinek alkalmazhatóságával kapcsolatban¹⁶. A jogeset szerint a végrehajtási záradék iránti kérelmet az elsőfokú bíróság áttenni rendelte az adós székhelye szerinti hatáskörrel rendelkező bírósághoz. Az adós az áttételt elrendelő végzést megfellebbezte arra hivatkozással, hogy a záradékolni kívánt okiratban a felek az áttételt elrendelő bíróság illetékességét kötötték ki. A Legfelsőbb Bíróság a fellebbezést nem találta megalapozottnak, mert kifejtette, hogy a Vht. 20.§-a „a kizárólagosság hatályával” meghatározza a felsorolt okiratok vonatkozásában az illetékességgel rendelkező bíróságot ezért a Vht. 9.§-ában előírtak szerint a polgári perrendtartás szabálya nem alkalmazható e körben.

V. A felek és más eljárásbeli személyek

1. Perképeség

A perképeség, mint a perbeli jogképeség, illetve perbeli cselekvőképesség polgári perrendtartásban meghatározott szabályai a végrehajtási eljárásban is alkalmazandók. A végrehajtási eljárásban a fél az lehet, akit a polgári jog szabályai szerint jogok illelhetnek és kötelezettségek terhelhetnek (lásd. Pp. 48.§ perbeli jogképeség) és személyesen vagy meghatalmazottja útján az járhat el, akinek a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképessége van, illetve aki a per tárgyáról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhetik (perbeli cselekvőképesség).

A bíróság¹⁷ megállapítása szerint cselekvőképtelen állapotban lévő és a végrehajtási ügy vitelére meghatalmazottal nem rendelkező adós ellen folytatott árverés hatálytalan. A határozatban megállapított tényállás szerint a lefolytatott árverést megelőzően az adós a Ptk. 17. § (1) bekezdése szerint, gondnokság alá helyezés nélkül is cselekvőképtelen állapotban volt. A Pp. 111. § (2) bekezdése szerint az olyan fél, akinek a pervitelére nincs meghatalmazottja, cselekvőképességét elveszíti, az eljárás mindaddig félbeszakad, míg a fél részére kirendelt törvényes képviselő személyét be nem jelentik. A Pp. 112. § (2) bekezdése értelmében a félbeszakadás tartalma alatt

¹⁶ BH 1999.12.560

¹⁷ BH. 240/2009.

tett, minden a per érdemére vonatkozó bírói rendelkezés, úgyszintén a felek által teljesített perbeli cselekmény hatálytalan, kivéve a félbeszakadással, illetve az annak megszüntetésével kapcsolatos bírói rendelkezéseket és perbeli cselekményeket. A fenti szabályokat a Vht. 9. § -ának megfelelően a végrehajtás eljárásban is alkalmazni kell. A fentiek alapján a végrehajtási eljárás félbeszakadt azzal, hogy az adós gondnokság alá helyezés nélkül cselekvőképtelen állapotban volt. A Legfelsőbb Bíróság hangsúlyozta, hogy ha a végrehajtási eljárásban résztvevő bármelyik fél cselekvőképtelen és nincs törvényes képviselője, a Pp. nemcsak a Vht. 46. § (1) bekezdése körében lehetséges és szükséges ügygondok kirendelése, hanem a 74. § alapján is ügygondnokot kell kirendelni.

Az ismertetett jogesetből látszik, hogy a végrehajtási eljárás egyszerűbb eljárás¹⁸ a polgári peres eljárásnál, azonban az alapvető garanciális szabályok itt is érvényesülnek, a fél részvételét az eljárásban legalább a képviselőjén keresztül biztosítani kell.

2. Jogutódlás

A jogutódlással kapcsolatban a Vht. 39. §-ában speciális szabályokat tartalmaz. A Pp. szabályainak alkalmazásáról az alábbi bírósági határozat¹⁹ elemezhető. A jogeset szerint, ha a végrehajtási eljárásban a végrehajtó a felek személyében bekövetkezett változás miatt betérjeszti az iratokat a végrehajtást fogantató bírósághoz, az iratok betérjesztése és visszaérkezése között a végrehajtási ügy folyamatban marad, azonban nem a végrehajtó, hanem a végrehajtást fogantató bíróság előtt.

Az irányadó tényállás alapján a korábbi végrehajtást kérő engedményezte a követelését az új végrehajtást kérőre. Az új végrehajtást kérő végrehajtási kifogást terjesztett elő, melyben arra is hivatkozott, hogy a végrehajtást fogantató bíróságnak a jogutódlás megállapításáig fel kellett volna függesztenie a végrehajtást. A határozat indokolásában a Legfelsőbb Bíróság kifejti, hogy az iratok betérjesztése és visszaérkezése között a végrehajtás nem szakad meg, nem függesztődik fel, a végrehajtási ügy folyamatban marad, azonban nem a végrehajtó, hanem a végrehajtást fogantató bíróság előtt folyik. A végrehajtó a két időpont között nem járhat el, nem amiatt, hogy az iratok hiánya az eljárást akadályozza, hanem amiatt, hogy a Vht. 39. § (1) bekezdése szerint a

¹⁸ A bevezetőben részletesen tárgyalásra került.

¹⁹ BH. 106/2001.

oron következő végrehajtási cselekmény elvégzésére, azaz a jogutódlás megállapításra nem a végrehajtó, hanem a foganatosító bíróság jogosult. Ha a felek személyében jogügylet folytán következik be a változás a jogutódlás joghatásai az e tárgyban hozott végzés jogerőre emelkedésével állnak be, így a végzés jogerőre emelkedését megelőzően a jogelőd, azt követően a jogutód tehet az ügyre vonatkozó joghatályos jognyilatkozatot.

A jogutódlással kapcsolatban a bevezetőben említett specialitás, miszerint a Vht. 39. § (1) bekezdése alapján bizonyítás felvételére is lehetőség van, kiszélesíti a polgári perrendtartás szabályainak alkalmazhatóságát, ezáltal a Pp. X. fejezete, a bizonyítás is alkalmazandó. A polgári perrendtartás bizonyítási szabályainak a végrehajtási eljárás, mint nem peres eljárásban történő alkalmazhatóságának kérdésköre önmagában egy dolgozat keretét kimerítené, így ezen szabályokra vonatkozóan részletesen nem térek ki dolgozatomban.

3. A bíróság és az önálló bíróságivégrehajtó

Kérdésként merülhet fel, hogy a bíróság és az önálló bírósági végrehajtó közötti jogviszonyban egyáltalán felmerül-e a Pp. szabályainak alkalmazása, vagy ezt az eljárási kapcsolatot a Vht. teljes egészében szabályozza? A dolgozatom témáján túlmutat, ezért csak röviden kitérek arra, hogy a Vht. 225. § (2) bekezdése meghatározza, hogy a végrehajtó eljárása - mint nem peres eljárás - a bíróság eljárásával azonos, azonban éppen a fent részletezett végrehajtási eljárási sajátosságok miatt a peres eljárásban a másodfokú bíróságnak lényegesen kevesebb jogköre van, mint a végrehajtási eljárásban a foganatosító bíróságnak a végrehajtóval szemben a jogorvoslatok körében. Az egyik ilyen jogkör - mely a polgári perben az első és a másodfokú bíróság viszonyrendszerében fel sem merülhet - A Vht. 217/B §-ban meghatározott pénzüsszegre történő kötelezése a végrehajtónak amennyiben a végrehajtási kifogás elbírálása eredményeképpen a lényegesen jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása megállapításra kerül. A jogszabály szöveg szerint:

Lényegesen jogszabálysértő végrehajtói intézkedés vagy intézkedés elmulasztása esetén az önálló bírósági végrehajtó - a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - köteles a kifogással érintett végrehajtási ügyben járó munkadíja 20%-ának, ugyanazon végrehajtási cselekmény tekintetében ismételt eljárási

szabálysértés esetén pedig 50%-ának megfelelő pénzüsszeg megfizetésére a (3) és (4) bekezdésben meghatározottak szerint.

A szövegezése alapján tűnhet úgy, hogy a jogalkotó objektív jogkövetkezményt írt elő melynél a bíróságnak nincs mérlegelési joga, azonban a jogkövetkezmény feltétele a lényeges jogszabálysértés melynek megkülönböztetése az „egyszerű” jogszabálysértéstől bírói diszkréció eredménye.

VI. Képvisélet

1. Meghatalmazás

A Pp. 66. § (1) bekezdése kétséget kizáróan alkalmazandó a végrehajtási eljárás során, így amennyiben az egyes eljárási cselekményekre törvény eltérően nem rendelkezik a fél helyett, illetve törvényes képviselője által választott meghatalmazott is eljárhat.

A képviselet csoportosítható az alapján, hogy a képviseleti jogosultság milyen aktuson alapul, így különbséget tehetünk az ügyleti, a törvényes, és az ügygondnoki képviselet között.²⁰

2. Több képviselő meghatalmazása

Egy fél több személy részére adhat meghatalmazást. A bírósági gyakorlatban iránymutató határozat²¹ foglalkozik a többes képviseletre vonatkozó szabályokkal. A Pp. megengedi, hogy a perben egy félnek több meghatalmazottja szerepeljen, az egyes perbeli cselekménye végzésével kapcsolatban a meghatalmazó jogosult meghatározni, hogy melyik képviselő és miként járjon el. Több személy részére történő meghatalmazás esetén a bírósági iratokat bármelyik képviselő részre lehet joghatályosan kézbesíteni. Az egyik meghatalmazott utólag megváltoztathatja vagy visszavonhatja a másik meghatalmazott által végzett perbeli cselekményt vagy tett nyilatkozatot. A bíróság ilyenkor úgy jár el, mintha magának a félnek a cselekményei lennének eltérők, azaz szabadon mérlegeli az ellentétes perbeli cselekményeket, kivéve, ha a visszavonásnak jogi akadálya van.

²⁰ A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata I. kötet 222. o. szerzők: dr. Kapa Mátyás, dr. Szabó Imre, dr. Udvary Sándor.

²¹ BH. 99/1994.

3. Ügygondnoki képviselet

A következő jogeset²² az árverésen történt tulajdonszerzés körében szolgáltat érdekes példát a törvényes képviselő és a képviselt közötti érdekellentét feloldására. Az adósok tulajdonában álló ingatlan árverésen került értékesítésre, mely ingatlant az árverésen az adósok kiskorú gyermekei vásárolták meg, az árverésen a kiskorú gyermeket az adós szülők által meghatalmazott ügyvéd képviselte. A végrehajtást kérő végrehajtási kifogást terjesztett elő, kifejtette, hogy a kiskorú árverési vevők saját vagyonának hiányában, és amiatt, hogy vagyonuk felett a szüleik gyakorolják a rendelkezés jogot, az ingatlant az árveréseken közvetve az adósok szerezték meg. Hivatkozott arra is, hogy az adós szülő a kiskorú árverési vevők képviseletben jártak volna el, így a jogosultságuk arra sem terjedt ki, hogy a gyermekeik képviseletének ellátására ügyvédnek adjanak meghatalmazást. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a Pp. 50.§ (1) bekezdése szerint vizsgálta a felek perbeli jogi és cselekvőképességét, valamint a törvényes képviselőnek ezt a minőségét, és megállapította, hogy a kiskorú árverési vevők képviselete sem az árverésen, sem az árveréssel kapcsolatban benyújtott kifogás elbírálása során nem volt biztosított, törvényes képviselőik a fennálló érdekellentét miatt a végrehajtási eljárás e szakaszában nem képviselhetik gyermekeiket és jogi képviselő számára sem adhattak joghatályos meghatalmazást. A kiskorú gyermekek részére viszont nem történt meg sem eseti gondnok, sem ügygondnok kirendelése. A Kúria osztotta a másodfokú bíróság álláspontját, miszerint a végrehajtási eljárásban adósi pozícióban részt vevő szülők és kiskorú gyermekeik, azaz az árverési vevők között fennáll az érdekellentét, hiszen a végrehajtás során befolyt összeg az adósokat terelő tartozást csökkenti, így az adós szülők részéről a lehető legmagasabb, míg az árverési vevők kiskorú gyermekeik részéről a saját vagyonuk csökkenése miatt a lehető legalacsonyabb árverési vételár elérésében mutatkozó érdekkülönbség megteremti annak az érdekellentétnek az alapját, melynek a Csjt. 87. § (1) bekezdése szerint az a következménye, hogy a szülő nem képviselheti a kiskorú árverési vevő gyermekét a saját vagyonára vezetett ingatlan végrehajtási során. A szülő és a kiskorú gyermek közötti érdekellentét esetére, mind a Ptk. 225. § (1) bekezdése, mind a Gyer. 10. § (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a gyermek képviseletéről a gyámhatóság eseti gondnok útján gondoskodik, amennyiben pedig a kiskorú gyermekek törvényes képviselete a polgári perben vagy nem peres eljárásban megoldatlan, a Pp.

²² BH. 20/2013.

74. §-a értelmében ügygondnok kirendeléséről kell intézkedni. Mindezeknek megfelelően az adott esetben az adós pozíciójában lévő szülők a végrehajtási eljárásnak abban a szakaszában, amelyben a kiskorú gyermekek részt vesznek, törvényes képviselőként nem képviselhetik kiskorú gyermekeiket és nem adhatnak joghatályos meghatalmazást kiskorú gyermekük képviseletére jogi képviselőnek sem. Ha mindez a nemperes eljárásban merül fel, a bíróságnak a Pp. 74. §-a alapján ügygondnokot kell rendelnie az eljárásban, az egyéb érdekeltként részt vevő kiskorú gyermeke részére és az ügygondnok bevonásával kell meghoznia a kiskorú árverési vevőket érintő határozatát.

Mind az előző alpontban, mind a fent bemutatott jogeset kifejezésre juttatja azt a korábban kifejtett²³ alapkövetelményt, hogy a még egyszerűbb végrehajtási eljárás során is biztosítani kell, hogy a fél - akár meghatalmazottja útján - részt vegyen az eljárásban.

Részben az előbbi, részben a BH. 204/2009. alapján megállapítható, hogy ügygondnok kirendelésének nemcsak a Vht. 46. § -ában meghatározott esetében van helye, hanem a Pp. 74. §-a is alkalmazandó, miszerint ha a cselekvőképtelen félnek vagy a jogi személynek törvényes képviselője, illetőleg az ismeretlen helyen tartózkodó félnek meghatalmazottja nincs, a bíróság a fél részére ügygondnokot rendel. Az ügygondnokra - amennyiben a törvény másként nem rendelkezik - a per vitelére meghatalmazott jogállását szabályozó rendelkezéseket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az ügygondnok a bíróság külön felhatalmazása nélkül a peres pénzt vagy dolgot nem veheti át, továbbá egyezséget csak akkor köthet, s a vitás jogot csak akkor ismerheti el, illetőleg arról csak akkor mondhat le, ha ez által az általa képviselt felet nyilvánvaló károsodástól óvja meg.

Szintén az ügygondnok tárgykörébe tartozó jogesetet tárgyal a következőkben ismertetett bírósági határozat.²⁴ A tényállás alapján az adós végrehajtási kifogást terjesztett elő, melyben a megtartott ingatlan árverés megsemmisítését kérte arra hivatkozva, hogy a végrehajtó az árverést az értesítése nélkül folytatta le. Az elsőfokú bíróság végzésével a végrehajtási kifogást elutasította, arra hivatkozással, hogy a végrehajtó a hirdetményt az adósnak megküldte, az kétszer „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza, ezért a Pp. 99. §-ában meghatározott kézbesítési vélelem beállt. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatta, a kifogásnak helyt adott, az árverést megsemmisítette arra hivatkozással, hogy jóval az ingatlan árverésre vonatkozó küldemény

²³ lásd felek és egyéb perbeli személyek fejezet.

²⁴ BH. 63/2002

megküldése előtt a végrehajtó jegyzőkönyvében megállapította, hogy az adós állandó bejelentett lakásán nem tartózkodik, ideiglenes lakcíme nincs. Ezt követően - még mindig a hirdetmény megküldése előtt - jegyzőkönyvében megállapította, hogy az adós állandó lakcíméről ismeretlen helyre költözött, ezért megkereste a rendőrkapitányságot, amely közölte a bejelentett lakcímét, és azt, hogy azonban onnan 5-6 éve ismeretlen helyre költözött. Mivel a végrehajtó a hivatkozott tények ismeretében az adós részére ügygondnokot nem rendelt ki, ezzel szemben az ingatlan becsértékének megállapítását és az átverési hirdetményt az adós részére a nyilvántartás szerinti címére rendelte kézbesíteni, lényeges eljárási szabályt sértett. A Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárás során a másodfokú bíróság határozatát helybenhagyta, indokolásában kifejtette, hogy a végrehajtó annak ismeretében, hogy a megadott címről az adós 5-6 éve ismeretlen helyre költözött, a végrehajtási cselekményt - így az ingatlan átverését - a Vht. 46. § (1) bekezdés a) pontja alapján csak ügygondnok kirendelésével foganatosíthatta volna, nem mellőzhető ugyanis az ügygondnok kirendelése, ha az arra illetékes hatóság közlése szerint az adósnak van ugyan állandóan bejelentett lakcíme, de ott évek óta nem tartózkodik. A kiállított tértivevényen lévő postai jelzés nem azonos értékű a hatóság jelzésével.

VII. Költségmentesség szabályai

A Pp. 86. §-a tartalmazza a költségmentesség szabályait. A Pp. a költségmentesség, az illetékmentesség és az illeték feljegyzési jog tekintetében kiemeli, hogy ezen költségkedvezmények nem érintik az ellenfél javára megítélt perköltséget, továbbá a végrehajtási eljárás során a felek által lerótt illeték és előlegezett költségek megtérítésének kötelezettségét.

A bírósági eljárásban érvényesülő költségmentesség szabályait a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet tartalmazza. Az IM rendelet alapján a költségmentesség engedélyezése iránt az első fokú eljárás befejezését követően csak abban az esetben lehet a felet költségmentességben részesíteni, ha az alperes az, és ez irányú kérelmét a fellebbezésével egy időben terjesztette elő, vagy az eljárás során ismeretlen helyen tartózkodott vagy az ellene kibocsátott fizetési meghagyással, bírósági meghagyással szemben ellentmondással nem élt, illetve az engedélyezés feltételei utóbb következtek be.

A végrehajtási eljárás során kezdeményezett költségmentesség megadására tehát csak abban az esetben van mód, ha a költségmentességet megalapozó körülmények utóbb álltak be.

VIII. Hiánypótlás

Érdekes értelmezési kérdést vet fel a hiánypótlásra vonatkozó polgári perrendtartási szabályok alkalmazhatósága. Tényszerűen megállapítható, hogy a hiánypótlási eljárásra és a hiánypótlás elmulasztásának jogkövetkezményeire vonatkozó szabályokat a Vht. csak kisebb részben tartalmaz, így a Vht. 9.§-a alapján a Pp. vonatkozó rendelkezései szintén meghatározzák a jogszabályi alapot az intézkedésekhez. Tehát a végrehajtási eljárásban kettős szabályalkalmazás szükséges.²⁵ A fejezet további részében a jogi képviselő nélkül eljáró fél beadványaival kapcsolatos kérdéseket elemzem, tekintettel arra, hogy a jogi képviselő közreműködése esetén a szabályok sokkal szigorúbbak és egyértelműebbek.

A Pp. 95. § (1) szerint a bíróság a beadványt legkésőbb a bírósághoz való érkezését követő harminc napon belül megvizsgálja és annak alapján intézkedik.

(2) Ha a beadvány nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, az elnök a beadványt rövid határidő kitűzésével s a hiányok megjelölése mellett pótlás végett a félnek visszaadja, és egyben figyelmezteti, hogy ha a beadványt újból hiányosan adja be, a bíróság el fogja utasítani, illetőleg hiányos tartalma szerint fogja elintézni.

Egy viszonylag régi bírósági határozat foglalkozik a fent megjelölt kérdéskörrel.²⁶ A közzétett döntésben megállapított tényállás szerint a végrehajtást kérő az adóssal szemben jogerőre emelkedett fizetési meghagyás alapján végrehajtási lap kiállítását kérte az elsőfokú bíróságtól. A végrehajtást kérő azonban a kérelmében a jogerős fizetési meghagyás rendelkezésitől eltérően jelölte meg a tőke és a járulékok összegét továbbá a teljesítés határidejét is. Az elsőfokú bíróság a végrehajtási lap kiállítását megtagadta arra hivatkozással, hogy a végrehajtást kérő többszöri hiánypótlási felhívás ellenére kérelmét hiányosan terjesztette elő, ezért a Pp. 95.§-ában foglaltak szerint rendelkezett. A Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság végzését hatályon kívül helyezte annak ellenére, hogy megállapította, hogy helyesen foglalt állást akkor, amikor megállapította, hogy a végrehajtást kérő által megjelölt adatokkal a végrehajtási lap kiállításának nem volt helye és

²⁵ Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez Szerkesztő(k): dr. Gyekiczky Tamás

²⁶ BH 1996.8.438

a végrehajtást kérő többszöri felhívás ellenére sem pótolta megfelelően a hiányosságokat. Indoklásában kifejtette, hogy a polgári perrendtartás szabályai csak annyiban alkalmazhatóak amennyiben a Vht. nem tartalmaz rendelkezéseket a kérdéssel kapcsolatban. A Vht. 12.§ és 19.§-a megfelelő rendelkezéseket tartalmaz, mind a hiányos, mind a részben alaptalan végrehajtási lap kiállítására vonatkozó kérelem esetére. Előbbi esetben a bíróság pótolja a hiányokat, utóbbi esetben a bíróság fellebbezhető végzésében a végrehajtási lapot a kérelemtől eltérően állítja ki. A harmadik esetben, azaz akkor, ha a hiányok miatt a kérelem nem bírálható el alkalmazandó - a Vht. 9.§-án keresztül - a Pp. 95.§ (1) bekezdése és a Pp. 130.§ (1) j pontja²⁷.

A fenti eset egy rendkívül összetett problémát vet fel, mely a polgári peres eljárás esetén is néha gondot okoz a jogalkalmazóknak. A Pp. - fent idézett - 95.§ (2) bekezdésében első olvasatra kettős jogkövetkezményt állapít meg a jogalkotó arra az esetre, ha a hiánypótlást elmulasztják. A jogszabályi rendelkezésben a bíróság elutasítja a beadványt *illetőleg* hiányos tartalma alapján bírálja el. A hiánypótlásra felhívó végzések körében található olyan felhívás mely a bírósági határozatban szó szerint idézi a Pp. 95.§ (2) bekezdését, így kettős jogkövetkezményről tájékoztatja a felhívott felet anélkül, hogy pontosan meghatározná, hogy milyen okok bekövetkezte esetén történik a kérelem elutasítása és milyen okok vezetnek a kérelem hiányos tartalma szerinti elbírálására. Álláspontom szerint ez téves jogértelmezési gyakorlat, a bíróság nem tesz eleget tájékoztatási kötelezettségének és alapvetően a jogbiztonság követelménye is sérül.

Van olyan álláspont²⁸, hogy a bíróság az eset sajátossága és összes körülményének mérlegelésével dönti el, hogy melyik jogkövetkezményt alkalmazza. A fentiekben kifejtettek alapján a jobb megoldás, ha már a hiánypótlás előtt megtörténik a mérlegelés és a felhívott egyértelmű tájékoztatást kap a várható jogkövetkezményről a részére kézbesített hiánypótlásra felhívó végzésben úgy, hogy csak egy jogkövetkezmény kerül feltüntetésre. Azonban álláspontom szerint a polgári perrendtartás hiánypótlás esetére előírt szankciórendszere a polgári peres eljárásban eltérő képen értelmezendő.

²⁷ Pp.130. § (1) j) pont: A bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül [125. § (1) bek.] elutasítja, ha megállapítható, hogy a felperes a hiánypótlás végett (95. §) neki visszaadott keresetlevelet a kitűzött határidő alatt nem adta be, vagy újból hiányosan adta be, és emiatt a keresetlevél nem bírálható el.

²⁸ például: dr. Károlyi Milán: A polgári perrendtartás alkalmazása a bírósági végrehajtás során, www.jogiforum.hu

A Pp. 95.§ a polgári perrendtartás rendszerében a VII. fejezetben az Egyéb általános szabályok között található ezért az általános szabályt tartalmazza a hiánypótlás intézményével kapcsolatban. A jogalkotó azonban az általános szabály leírásakor már figyelemmel volt a különös esetekre is, merthogy a perrendtartás meghatározott eljáráscelemeknél pontosan meghatározza, hogy a felhívás ellenére hiányosan beterjesztett kiemelt jelentőségű beadványt, mint például a keresetlevelet vagy fellebbezést el kell utasítani előbbi idézés kibocsátása nélkül utóbbit hivatalból.²⁹ Tehát a Pp.95.§ (2) bekezdése azért tartalmaz kettős szankciót, mert - mintegy leírásként - tartalmazza mind az általános szabályt, a hiányos tartalom szerinti elbírálást, mind a különös esetekre vonatkozó szigorúbb jogkövetkezményt az elutasítást. A gyakorlatban így egy költségkedvezmény iránti kérelem (de felhozható példaként bármilyen olyan beadvány, amely hiánypótlására vonatkozóan a Pp. speciális jogkövetkezményként nem rendelkezik az idézés kibocsátása vagy hivatalból, lényegében érdemi vizsgálat nélkül történő elutasításáról,) hiányossága esetén nincs mód olyan tartalmú felhívás kibocsátására mely szerint a hiánypótlás elmulasztása esetén a bíróság a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasítja és természetesen mulasztás esetén az elutasítás sem történhet érdemi vizsgálat nélkül. Az alkalmazandó jogkövetkezményen nem változtat az sem, ha a kérelmező hiánypótlási felhívás esetére sem nyilatkozik anyagi helyzetéről, ebben az esetben érdemben vizsgálnia kell a kérelmet a bíróságnak és meg kell állapítania, hogy a kérelem nem tartalmazott a költségkedvezmény biztosítására okot adó alapot.

Az elhatárolás jelentőségére még megfelelőbb példa³⁰ az alperes részletekben történő teljesítés iránti kérelme, mely elképzelhető, hogy hiányos nem tartalmazza azt az adatot, hogy mekkora részletekben lenne képes teljesíteni a kötelezettségét azonban az megállapítható, hogy a részletet fizetés engedélyezésének van helye. Ebben az esetben, még ha a hiánypótlásra felhívó végzés válasz nélkül is marad a bíróság nem szükségszerűen elutasítja a kérelmet hanem akár biztosíthatja a részletekben történő teljesítést, úgy hogy rendelkezésre álló adatok nélkül állapítja meg a havi részletek összegét.

A végrehajtási eljárásban a fenti jogeset és a Vht. rendelkezései némileg bonyolítják a helyzetet. Az eljárást kezdeményező iratnak - a nemperes polgári eljárásra vonatkozó terminológia szerinti -

²⁹ Pp.130.§ (1) j) és 237.§

³⁰ A költségkedvezmény engedélyezésével kapcsolatos végzések esetében nem egységes a bírósági gyakorlat abban, hogy a nagyobb kedvezményt biztosító költségmentesség engedélyezése iránti kérelem esetén a bíróság dönthet-e úgy, hogy kisebb kedvezményt engedélyez például illetékfeljegyzési jog engedélyezésével a "többet a kevesebb" elv alapján

érdemi vizsgálat nélküli elutasítására a Pp. 130.§-a alapján van helye az elfogadott egységes gyakorlat szerint. Ennek ellenére a Vht.12.§-a és 19.§-a kivételt képez a - polgári perrendtartás szerint - kötelezően elutasítandó ismételt hiányos benyújtás esetén. A fent ismertetett jogeset indokolásának az a mondata mely szerint: „A törvény 9. §-a folytán alkalmazandó Pp. 95. §-ának (1) bekezdése és 130. §-a (1) bekezdésének j) pontja alapján a végrehajtási lap kiállítása megtagadásának csak abban az esetben van helye, ha a hiányok pótlásának elmulasztása folytán a kérelem nem bírálható el.” helyesebben azt a harmadik tagmondatot kéne tartalmaznia, hogy ha a bíróság Vht. 12.§-a és 19.§-a által meghatározott intézkedések megtétele után is hiányos a kérelem. Az előbbieket szerint, álláspontom szerint, nem mérlegelési kategória az érdemi vizsgálat nélküli elutasítás.

A jogszabályi kivétel azon alapulhat, hogy a végrehajtási eljárásban a legmagasabb követelményeknek megfelelő garanciák mellett az alapul fekvő jogviszonyt a bíróság már vizsgálta (vagy legalábbis a lehetőség megvolt rá, de a felek akarata miatt arra nem került sor), az erre vonatkozó okirat rendelkezésre áll, ezért a bíróság a végrehajtási eljárásban ezen rendelkezésre álló okirat szerint a rendelkezésre álló adatokkal megkönnyítheti a végrehajtást kérő igényérvényesítését.

A végrehajtási kifogás tekintetében a terminológia adhat okot zavarra.

A Vht. 217.§ (3) bekezdése szerint a kifogásra a Pp. keresetindításra vonatkozó rendelkezései közül a keresetlevél benyújtására és kellékeire, a keresetlevél alapján teendő intézkedésekre, az áttételre, az elutasításra, valamint a keresetlevél beadásához fűződő jogi hatályok fenntartására vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadók. A bíróság a kifogást nyomban, de legkésőbb a beérkezését követő 8 munkanapon belül megvizsgálja annak megállapítása érdekében, hogy nem kell-e azt hiánypótlásra visszaadni, nincs-e helye az áttételének vagy érdemi vizsgálat nélküli elutasításának, és a szükséges intézkedéseket megteszi.

Tehát ebben az esetben, a hiánypótlási felhívás ellenére hiányosan beterjesztett kifogást a Pp. elutasításra vonatkozó szabályai megfelelő alkalmazásával érdemi vizsgálat nélkül kell elutasítani azonban ugyanezen jogszabályhely (5) bekezdése már úgy fogalmaz, hogy „ha a kifogást az előterjesztő felhívás ellenére hiányosan adja be, a bíróság a kifogást hivatalból elutasítja.”. Ennek a szakasznak az alapján viszont hivatalból kell elutasítani ugyan azt az ismételt hiányosan

beterjesztett kérelmet. A megfelelő rendelkező rész kiválasztása a bíróság oldaláról eljáró személy jogértelmezésre bízható, tekintettel arra, hogy lényeges jelentőséggel nem rendelkezik a szövegezés, mert a joghatás azonos. A következtelen szövegezés magyarázható azzal, hogy a végrehajtási kifogás dogmatikailag a jogorvoslatok körébe tartozik és a polgári perrendtartás fellebbezésre vonatkozó speciális szabálya is a fellebbezés „hivatalbóli elutasítása” szövegezést tartalmazza. A végrehajtási kifogás előterjesztése, annak azon sajátosságossága miatt, hogy a végrehajtó intézkedése ellen bírósági eljárást kezdeményező szerepe van, szükségszerűvé teszi a keresetlevélre vonatkozó feltételek betartását is.

IX. Kézbesítés

A Vht. 36-37/C. §-iban szabályozza a kézbesítés szabályait. Az alábbi jogeset³¹ részletesen foglalkozik és megnyugtatóan rendezi a végrehajtási eljárásban a végrehajtási irat telefaxon történő megküldésének kérdéskörét. A polgári perrendtartás az idézésnél joghatályosnak tekinti rövid úton, távbeszélőn, tárgyaláson szóban, elektronikus levél, vagy külön kézbesítő útján fogatosított idézést. A bírósági határozat szerint a végrehajtási eljárásban a végrehajtónak azokat a végrehajtási iratokat, amelyek átvételéhez a bírósági végrehajtásra vonatkozó rendelkezések jogkövetkezményeket fűznek a Vht. 37. § (1) bekezdésében foglalt kézbesítési előírásoknak megfelelően kell kézbesítenie, mely szerint a végrehajtható okiratot és az egyéb végrehajtási iratokat maga a végrehajtó kézbesíti vagy a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó általános szabályok szerint kell azt kézbesítenie. Amennyiben maga a végrehajtó kézbesít, a végrehajtó jegyzőkönyvben rögzíti a kézbesítés megtörténtének tényét, az átvétel időpontját, az átvevő személyét, valamint az átvétel szabályszerűségének megállapításához esetleg szükséges további adatokat és tényeket. (A végrehajtói kézbesítés szabálytalanságai, például a címzett azonosításának elmaradása, végrehajtási kifogással támadhatók.) A végrehajtási eljárás gyors lefolytatása fontos szempont, azonban a végrehajtási eljárásban a telefonon történő értesítésre és az okiratok telefax útján való megküldésére csak akkor van lehetőség, ha a végrehajtási eljárásra vonatkozó rendelkezések nem írják elő kézbesítést.

A bevezetőben tárgyalt összetett eljárási viszonyokra tekintettel a végrehajtó és felek közötti kapcsolattartással szemben a bíróság és az önálló bírósági végrehajtó között a telefax útján történő

³¹ BH. 192/2012.

közlés elfogadott, amit a Vht. 50. § (2) bekezdése megerősít azzal, hogy a bíróság a végrehajtás felfüggesztése tárgyában 15 napon belül dönt és a felfüggesztést azonnal közli a végrehajtóval.

X. Kézbesítési vélelem

A Vht. 37/A. §-a egyértelműen meghatározza, hogy a végrehajtás során kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelem előterjesztésének - kivéve a Pp. 99/B. §-ában foglalt esetet - nincs helye. A Pp. 99/B. §-a a végrehajtási eljárás sajátosságaira figyelemmel a Pp. általános szabályaitól eltérő rendelkezéseket tartalmaz. Két lényeges eltérés található, az egyik az, hogy nem alkalmazható a 6 hónapos jogvesztő határidő, mert a végrehajtási eljárás bármely szakaszában a végrehajtási eljárás folyamatban létéről való tudomásszerzéstől számított 15 napon belül elő lehet terjeszteni a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet, a másik szerint az eljárás elhúzódásának megakadályozására a Pp. a végrehajtási eljárás során alkalmazandó kézbesítési vélelem megdöntésére vonatkozó szabályokban a bíróság részére 30 napon döntési határidőt határoz meg.³²

XI. Határidők

1. Határidők számítása

A Vht. a határidők számításával kapcsolatban semmiféle szabályozást nem tartalmaz, így a Vht. 9. § alapján a Pp. szabályai irányadók. A Pp. szubszidiárius jellegére a végrehajtási eljárásban meghatározott határidők nagyobb részt eljárásjogi jellegűek, így tehát az egyik legfontosabb megkülönböztető ismérve az anyagi jogi határidővel szemben, hogy a határidő elmulasztásának következményeit nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján ajánlott küldeményként postára adták.

³² A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata I. kötet 427.. o. szerzők: dr. Kapa Mátyás, dr. Szabó Imre, dr. Udvary Sándor.

Azonban akad arra is példa, hogy a végrehajtási eljárás során számított határidő anyagi jogi jellegű. Ezt az alábbi elvi bírósági határozat fejti ki³³. A határozat megszületése óta jogszabályváltozás történt, azonban annak szemléltetésére, hogy a végrehajtási eljárásban anyagi jogi jellegű határidő is felmerülhet kiváló példaként szolgál. Az irányadó tényállás szerint a végrehajtó a végrehajtási eljárás során árverést tűzött ki az adós üzlethelyiségére, az árverés eredményes volt, az alperes 20.150.000 forintos összegű ajánlatot tett. A végrehajtó tájékoztatta az alperest, hogy a Vht. az árverés időpontjában hatályos szabályainak megfelelően az ingatlanra a fekvése szerint illetékes önkormányzatot elővásárlási jog illeti meg. Tehát a tájékoztatás a Vht. szabályainak megfelelő volt és ugyanezen a napon nyilatkozattételre hívta fel az elővásárlási jog jogosultját, a felperest. A felperes a végrehajtó felhívását 2006. december 7. napján vette át, válasza - amely szerint élni kíván elővásárlási jogával - 2007. január 4. napján érkezett meg a végrehajtóhoz. Az árverésen ajánlatot tevő alperes 2006. december 8-án, és 2007. január 15-én a fennmaradó a vételár hátralékot megfizette a végrehajtó felé, a felperes, az elővásárlási jogával élő önkormányzat a teljes összeget 2007. január 18-án utalta át a végrehajtó számlájára. Az alperes a végrehajtó tájékoztatásával értesült, hogy a felperes élt elővásárlási jogával, végrehajtási kifogást terjesztett elő, melyet az elsőfokú bíróság elutasított, a másodfokú bíróság az elutasító végzést helybenhagyta. A Legfelsőbb Bíróság pedig hivatalból elutasította a másodfokú határozat ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmet. Sorozatos perek után a körzeti fölhivatal a felperes tulajdonjogát törölte az ingatlan-nyilvántartásból, egyidejűleg bejegyezte az alperes tulajdonjogát, a végrehajtó a felperes birtokába adta az ingatlant, azonban az alperesnek nem utalta vissza az árverési vételárat. A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy jogszabályon alapuló elővásárlási jogának gyakorlásával, árverési vétel jogcímén megszerezte a perbeli ingatlan tulajdonjogát, ennek kapcsán az alperes tulajdonjogának törlése mellett tulajdonjogának ingatlan-nyilvántartási bejegyzését igényelte.

Az alperes a kereset elutasítását kérte előadva, hogy tulajdonjoga csak érvénytelenség esetén lenne törölhető, azonban a tulajdonjoga bejegyzésének alapját képező jogügylet, azaz az árverés és az arról felvett jegyzőkönyv érvényes. A felperes tulajdonszerzéséhez szükséges lett volna az ingatlanra vonatkozó szerződés megkötése is a végrehajtó és a felperes között, azonban erre nem került sor, s mivel olyan árverési jegyzőkönyv sem készült, amelyben vevőként a felperes

³³ EBH. 2132/2010.

szerepelne, a felperes elővásárlási joggyakorlása "nem vált befejezetté", így tulajdonjoga bejegyzésének nincsen alapja.

Az elsőfokú bíróság a keresetnek helyt adott, megállapította, hogy a tulajdonjogot a felperes szerezte meg és rendelkezett az ingatlan-nyilvántartási átvezetésről. Kifejtette, hogy megvalósultak az Inyvtv. 62. § (1) bekezdése a) pontjában előírt feltételek, a bejegyzés érvénytelen, mert jogerősítő záradék nélkül az árverési jegyzőkönyv nem szolgálhatott az alperes tulajdonjoga bejegyzésének alapjául.

A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a keresetet elutasította, arra hivatkozással, hogy a felperes nem felelt meg az Inyvtv. 62. §-a (1) bekezdésének a) pontjában előírt feltételnek, mert "nyilvántartott joga" hiányában nem rendelkezett keresetösségi joggal a törlési per megindítására. A felperesi tulajdonszerzésének akadályát abban látta, hogy a felperes elmulasztotta az elővásárlási jog gyakorlására nyitva álló határidőt. A Vht. árverési értékesítés időpontjában hatályos 147. §-ának (5) bekezdésébe foglalt, az elővásárlási jog gyakorlására nyitva álló 30 napos határidő ugyanis - a Ptk. 373. § (6) bekezdésének megfelelően és a Legfelsőbb Bíróság 4/2003. PJE számú jogegységi határozata V. pontjában, valamint a Vht. 147. § (5) bekezdésébe foglaltakkal megerősítetten - anyagi jogi jellegű, így számítására a Ptk. hatálybaléptetéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. tvr. (a továbbiakban: Ptké.) 3. és 4. §-ai irányadók; az írásban közölt jognyilatkozat hatályosságához pedig szükséges, hogy az a címzetthez megérkezzen [Ptk. 214. § (1) bekezdés]. Az ennek megfelelő számítás szerint a felperes nyilatkozata az árverést követő napon, azaz 2006. december 5. napján kezdődő 30 napos határidő leteltét követő napon, tehát elkésletten érkezett a címzetthez, amelynek következménye a jogosultság elenyészése. Megjegyezte az ítéletábrla, hogy a nyilatkozat postára adásának időpontja csak eljárási jellegű határidő esetén bírna jelentőséggel.

A Legfelsőbb Bíróság a határidő számításával kapcsolatos másodfokú álláspontot osztotta ezért a felperes felülvizsgálati kérelmét elutasította.

A következő jogeset³⁴ bemutatásának a célja, hogy a határidők számításával kapcsolatban is merülhet fel kétség. A jogesetben a bíróság által megállapított tényállás szerint az elsőfokú bíróság helyt adott az adós végrehajtási kifogásának és megsemmisítette az ingatlanárverést. Döntését azzal indokolta, hogy a végrehajtó annak ellenére megtartotta az árverést, hogy a bíróság kezelő

³⁴ BH. 2003.72.

irodája az árverési hirdetményt 14 napon át tartotta kifüggesztve. Rámutatott, hogy a határidők számítására a Vht. 9. §-a értelmében a Pp. 103. § (2) bekezdése irányadó, mely szerint a napokban megállapítható határidőbe a kezdőnap nem számít bele. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését annak helyes indokai alapján helybenhagyta. Az árverési vevő terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet a határozat ellen, továbbra is sérelmezte az ingatlanárverés megsemmisítését, álláspontja szerint a Vht. szabályozza az árverési hirdetmény kifüggesztését, ezért a Vht. 9. §-a szerint a Pp. szabályai nem alkalmazhatóak, egyébként is amennyiben eljárási szabályszegés történt azt nem a végrehajtó, hanem a bíróság követte el, ezért ilyen esetben be sem nyújtható a végrehajtó tevékenységével kapcsolatos kifogás. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet elutasította, indokolásában előadta, hogy a Vht. 145. § (2) bekezdése megszabja a kifüggesztés legrövidebb határidejét, azonban a meghatározott határidők számítására nem tartalmaz előírásokat, így e körben a Vht. 9. § -a alapján a Pp. rendelkezése irányadó. A végrehajtás foganatosítása - ennek során az árverés lebonyolítása - az önálló bírósági végrehajtó feladata, ennek körében a végrehajtó feladata, a végrehajtó kötelessége annak vizsgálata is, hogy az árverés előfeltételei fennállnak e, az árverés megtartható e, így a végrehajtónak kellett volna észlelnie, hogy a bíróság megsértette a Vht. 145.§ (2) bekezdését, így a végrehajtó is mulasztott, ezért a Vht. 217.§ (1) bekezdése szerint kifogással támadható az intézkedése, illetve mulasztása.

2. A mulasztás igazolása

A mulasztás igazolásával kapcsolatban a Vht. 224. § (1) bekezdése kifejezetten rendelkezik. A határidők elmulasztása miatt benyújtható igazolásra valamint általában jogorvoslatokkal összefüggő egyéb eljárási kérdésekre a Pp. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A Vht. tehát - dogmatikailag helyesen - a jogorvoslatok közé sorolja az igazolási kérelmet. A Pp. 107. § (1) bekezdése szerint az igazolási kérelmet tizenöt napon belül lehet előterjeszteni. Ezt a határidőt az elmulasztott határnaptól, illetőleg az elmulasztott határidő utolsó napjától kell számítani. Ha azonban a mulasztás csak később jutott a félnek vagy képviselőjének tudomására, vagy az akadály csak később szűnt meg, az igazolási kérelem határideje a tudomásszerzéssel, illetőleg az akadály megszűnésével veszi kezdetét. A mulasztástól számított három hónap eltelte után igazolási kérelmet előterjeszteni nem lehet.

A Vht. 224. §-a, illetve a Pp. 107. § (1) bekezdése egybevégt azzal, hogy a Vht. 217. § (2) bekezdése szerinti végrehajtási kifogást a végrehajtó intézkedésétől számított 15 napon belül kell benyújtani. Ha az intézkedés később jutott a kifogást előterjesztő tudomására, vagy a kifogás előterjesztésében a végrehajtó intézkedésétől számított 15 napon túl is akadályozva volt, a végrehajtási kifogás előterjesztésének határidejét a tudomásszerzéstől, illetőleg az akadály megszűnésétől kell számítani, amennyiben a kifogást előterjesztő a későbbi tudomásszerzés vagy az akadályoztatás tényét kellően igazolja. A végrehajtó intézkedésétől számított 3 hónap eltelte után nem lehet kifogást előterjeszteni; e határidő elmulasztása miatt nincs helye igazolásnak.

Tehát az objektív határidő a fenti felsorolt mindhárom jogszabályhely esetén megegyezik.

XII. Határozatok

A Pp. 212. § (1) bekezdése szerint a bíróság a per érdemében ítélettel, a per során felmerült minden más kérdésben - ideértve a per megszüntetését is - végzéssel határoz. Mint ahogy korábban már idéztem a Vht.-t, a végrehajtó eljárása, mint nem peres eljárás, a bíróság eljárásával azonos, azonban a végrehajtó a végrehajtási eljárás során határozatot nem hoz, hanem jegyzőkönyvet készít. A Vht. 35. § (1) bekezdése szerint a végrehajtó helyszíni eljárásáról, továbbá jogszabályban meghatározott más végrehajtási cselekményről jegyzőkönyvet készít. A Pp. határozatokra vonatkozó rendelkezéseit a végrehajtási eljárás során, tehát a bírósági határozatokkal kapcsolatban lehet vizsgálni. A végrehajtási eljárás egyik - Kengyel Miklós által meghatározott - ismérve, hogy semmilyen, a végrehajtási eljárás, mint polgári nem peres eljárás során bíróság által hozott határozathoz nem fűződik anyagi jogerőhatás³⁵. A jogorvoslati fejezetnél ezzel az elmélettel ellentétes bírósági határozatokat is ismertetek.

A fenti ismérvek a bevezetőben kifejtett végrehajtási eljárás sajátosságai miatt alakultak ki. Azonban annak ellenére, hogy egy egyszerűbb, gyorsabb eljárás a végrehajtási eljárás a bíróság az - alább ismertetésre kerülő - jogesetében kifejtette³⁶, hogy az eljárás lényeges szabályait sérti meg a bíróság, ha pénzkövetelés végrehajtására vonatkozó átutalási végzését - mely ellen fellebbezésnek van helye - nem indokolja meg. A jogesetben leírt tényállás szerint a jogosult kérelmére kibocsátott

³⁵ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest 2000, 523. o.

³⁶ BH. 1996/383.

fizetési meghagyás az alperessel szemben tőke és kamatai megfizetésére vonatkozólag 1992. február 19. napján jogerőre emelkedett. A fizetési meghagyásos eljárásban félként nem szereplő kft., magát a jogosult jogutódjának állítva, 1994. május 5. napján végrehajtási lap kibocsátását kérte a jogerős fizetési meghagyás alapján. Az elsőfokú bíróság 1995. február 13. napján „átutalási végzést” hozott, felhívta az adós számlavezető bankját, hogy a végzés jogerőre emelkedéséig meghatározott tőkeösszeget az adós bankszámláján tartson vissza, a végzés indokolást nem tartalmazott, csupán arra vonatkozó tájékoztatást, hogy ellene a kézbesítéstől számított 15 napon belül fellebbezésnek van helye. A kötelezett a fellebbezés visszavonását kérte, majd a kérelmét fellebbezésnek kérte tekinteni. A Legfelsőbb Bíróság a fellebbezés elbírálása során kifejtette, hogy a Pp. 222.§ (1) bekezdése értelmében megindokolni csak az olyan végzést kell, mely külön fellebbezéssel megtámadható. A Vht. 81. § (2) bekezdése szerint a bíróság végzése ellen fellebbezéssel lehet élni, így a jogosult által „végzés visszavonása” iránti kérelemnek nevezett - tartalmilag azonban fellebbezésnek tekintendő beadvány - érdemben nem bírálható felül, mivel az elsőfokú bíróság lényeges eljárási szabálysértéssel a végzését nem indokolta.

A végrehajtó intézkedésével kapcsolatban felmerül az egyszerű kötőerő kérdése. Álláspontom szerint a fentiek alapján a polgári perrendtartás szabályaiból nem vezethető le az egyszerű kötőerő, ellenben ez nem jelenti azt, hogy a Vht. szabályainak elemzésével nem igazolható az, hogy a végrehajtó az intézkedéséhez kötve van. Az előbb említett kérdéskör túlmutat dolgozatom témáján, ezért ennek elemzését és határozott vélemény kinyilvánítását mellőzöm.

XIII. Jogorvoslatok

1. A Polgári Perrendtartás szerinti jogorvoslatok

A Vht. 224. § (1) és (2) bekezdése kifejezetten rendelkezik a polgári perrendtartás szerinti jogorvoslatokról: a végrehajtható okiratok és a végrehajtás során hozott bírósági határozatok kijavítására és kiegészítésére, a fellebbezés és más jogorvoslatok előterjesztésének határidejére, a határidők elmulasztása miatt benyújtható igazolásra, valamint általában a jogorvoslatokkal összefüggő egyéb eljárási kérdésekre a Pp. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

A végrehajtó az eljárása során - a határozatoknál kifejtettek szerint - csak jegyzőkönyvet készít, a Vht. a jegyzőkönyv tekintetében kijavítási és kiegészítési jogkört határoz meg. A kiegészítésről és kijavításról a végrehajtó jegyzőkönyvet készít. Az így készült jegyzőkönyv ellen nem a polgári perrendtartás szabályai szerinti jogorvoslatoknak, hanem végrehajtási kifogásnak van helye.

Ez a rendszer talán túlzottan keveri a Pp. és a Vht. eljárási szabályait a két jogintézmény tekintetében. Ez a vegyes szabályozás szerintem abból - a korábban részletesen kifejtett tényből - adódik, hogy a végrehajtó eljárása a bíróság eljárásával azonos, de a végrehajtási eljárás tárgyalt sajátosságai miatt az eljárás egyszerűbb és gyorsabb.

A Vht. jogorvoslati rendszere egyrészt az eljárás különböző szakaszaira, másrészt a korábban többször kifejtett, a polgári pernél többszörös eljárási jogviszonyokra tekintettel, összetett képet mutat. Megkülönböztetést találunk a végrehajtás elrendelésével, illetve a végrehajtás foganatosításával kapcsolatban, és attól függően, hogy a bíróság vagy a végrehajtó intézkedésével szembeni jogorvoslatról van szó.

A Pp. 236. §-a szerint a fellebbezésnek halasztó hatálya van, a Vht. 221. § , illetve 222.§-a ezt akként árnyalja, hogy a bíróság határozata elleni jogorvoslatnak halasztó hatálya van, kivéve ha a törvény eltérően rendelkezik, vagy a jogorvoslat a rendőrség közreműködésének elrendelésével függ össze és a végrehajtó és a rendőrség intézkedése elleni jogorvoslatnak nincs halasztó hatálya.

A halasztó hatály értelmezésével kapcsolatban született a következő jogeset közzététele³⁷. A jogeset szorosan nem a polgári perrendtartás szabályainak alkalmazásával függ össze, azonban a gyakorlatban felmerülő jelentős számú eset kapcsán úgy gondolom, hogy a dolgozatom témájához illeszthető, és a végső fokon eljáró bíróság is hivatkozott a Pp. szabályaira.

Az adós ellen 2007 áprilisában végrehajtási eljárás indult, a foganatosító bíróság végzésével elutasította az adós végrehajtás felfüggesztése iránti kérelmét. A végzés ellen az adós 2009. február 13. napján fellebbezett, majd miután értesült arról, hogy a végrehajtó 2009. április 23. napjára ingatlanárverést tűzött ki, 4.,5.,6. sorszámok alatt végrehajtási kifogást terjesztette elő. Kifogásolta többek közt az árverés megtartását, mert már álláspontja szerint többször kérte a végrehajtás felfüggesztését, és e kérelmeinek, illetve fellebbezésének az elbírálása folyamatban

³⁷ BH. 2010.538

van. Az önálló bírósági végrehajtó az árverésen értékesítette az adós tulajdonában álló ingatlant. Az adós újabb kifogást terjesztett elő, melyben az árverés megsemmisítését kérte, korábbi 4.,5. és 6. sorszámú kifogásával egyezően, arra is figyelemmel, hogy az árverés időpontjában még nem történt meg a fellebbezésének, és felfüggesztés iránti kérelmeinek elbírálása. A foganatosító bíróság az ingatlanárverést megsemmisítette, indokolása szerint az adós 4.,5.,6. és az ingatlanárverés megsemmisítése iránt benyújtott kifogásait együttesen bírálta el és alaposnak találta, arra az indokra tekintettel, hogy a végrehajtás felfüggesztése iránti kérelmet elutasító végzés elleni fellebbezése még nem került elbírására. A bíróság az ingatlanárverést megsemmisítő döntését azzal indokolta, hogy a Vht. 221. §-ának értelmezése szerint az adós említett fellebbezésének nem volt halasztó hatálya a végrehajtás foganatosítására, azonban a Vht. 213. § (2) bekezdése szerint a lefoglalt dolgot nem lehetett volna értékesíteni. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését, annak helyes indokaira történő utalással, helybenhagyta. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelemnek helyt adott, kifejtette, hogy a korábban eljárt bíróságok jogi álláspontja a végrehajtási eljárásban benyújtott fellebbezésnek a végrehajtás foganatosítására gyakorolt hatásával kapcsolatban tévesek, úgyszintén az is, hogy az adott esetben a Vht. 213.§ (2) bekezdése alkalmazható-e. A Vht. 221.§-a külön rendelkezést tartalmaz a felülvizsgálati eljárásban a bíróság határozatai ellen benyújtott jogorvoslatok halasztó hatályára. (Ezt a rendelkezést összevetve a Pp. 236. §-ával az eredmény az, hogy a jogorvoslatok közül a fellebbezésnek főszabályként mind a polgári peres, mind a végrehajtási nem peres eljárásban - a jogszabályokban említett kivételektől eltekintve - halasztó hatálya van.) A Vht. 221. §-ában említett halasztó hatály azonban a végrehajtási eljárásban hozott bírósági határozat esetén is (a polgári peres eljárás szabályozásával egyezően) nem a végrehajtási eljárásra, hanem a jogorvoslattal támadott határozatra vonatkozik. A Vht. 221. §-ában említett halasztó hatály tehát a végrehajtási eljárásban is azt jelenti, hogy - a meghatározott kivételektől eltekintve - a jogorvoslat előterjesztését követően a megváltoztatni kért határozathoz nem fűződnek az általa elérni kívánt jogkövetkezmények. Ez azonban csak esetenként, a támadott határozat tartalmától függően, jár azzal a következmények, hogy a végrehajtási eljárás is megakad, nem folytatható. Ilyen kivételes eset például a végrehajtás felfüggesztéséről rendelkező végzés. A végrehajtási eljárás felfüggesztése iránti kérelem elutasítása ellen benyújtott fellebbezés a megfellebbezett végzés végrehajtására halasztó hatályt gyakorolt, e végzés azonban tartalmát tekintve az adós végrehajtási eljárás felfüggesztésére irányuló kérelmét utasította el, ezért az ellene benyújtott fellebbezés - még ha az halasztó hatályú volt is az adott

végzésre nézve - semmiképpen nem eredményezhette a végrehajtás megszakítását, nem járt, nem járhatott azzal a következménnyel, hogy a végrehajtási eljárás a felfüggesztési kérelem elutasítása ellenére a fellebbezés elbírálásáig mégis függőben maradjon. A Vht. 213.§ -ában meghatározottak pedig kifejezetten a végrehajtás elrendelésére vonatkoznak, a végrehajtás foganatosítása körében nem kerülhetnek alkalmazásra.

2. A végrehajtási kifogás

A végrehajtó intézkedésével illetve mulasztásával szemben a jogorvoslat a végrehajtási kifogás intézménye. Ez a jogorvoslati lehetőség, illetve a foganatosító bíróság rendkívül széles felülbírálati köre egyértelműen levezethető abból a tényből, hogy a végrehajtási eljárás, mint polgári nem peres eljárás, a polgári pernél egyszerűbb garanciálisan kevesebb rendelkezést tartalmaz, a bírósági rendszer részét nem képező önálló bírósági végrehajtók feletti bírósági kontrollt tartja fenn.

A Vht. 224. § (1) bekezdése szerint, illetve a Vht. 9. §-a alapján a kifogással összefüggő egyéb eljárási kérdésekre a Pp. rendelkezését megfelelően alkalmazni kell. Mind a korábban említett kérelemhez kötöttség, mind a Pp. 253. § (3) bekezdése szerint a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét csak a fellebbezési kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között változtathatja meg. A Vht. 217/A. § (3) bekezdése ezzel összhangban úgy szól, hogy a bíróság a kifogásról, a kifogásban foglalt kérelem korlátai között dönt. Mind a Pp, mind a Vht. a reformatórius jogkör tekintetében a kérelemhez kötöttség elvét alkalmazza, melyet már korábban is tárgyaltam. A korábban csak hivatkozott bírósági határozat³⁸ ezekkel szembeni álláspontot fogalmaz meg, mely álláspontom szerint vitatható, azonban megjelent, ezért témám szempontjából ismertetése elengedhetetlen. A végrehajtó 3.980 forint parkolási pótdíj és járulékai behajtása iránt végrehajtási jogot jegyeztetett be az adós ingatlanára, mivel a végrehajtási lapon a végrehajtást kérő az adós minden fellelhető ingatlanára is végrehajtást kért. A végrehajtást kérő bejelentette a végrehajtónak, hogy a földhivatali szolgáltatási díj bevezetése miatt nem igényli az ingatlan végrehajtást, ezt követően a végrehajtó beszerezte az ingatlan adó és értékbizonyítványát, megállapította a lakott és beköltözhető becsértéket. A végrehajtó a beköltözhető becsérték feltüntetésével árverési hirdetményt bocsátott ki. Az adó és értékbizonyítvány szerint az ingatlan 18 személy által lakott. Az ingatlant a végrehajtó a beköltözhető kikiáltási ár 50%-án elárverezte. Az

³⁸ BH 2013.109.

adós ellen további három végrehajtási eljárás is folyik, azonban egyik végrehajtást kérő sem igényelte az ingatlan végrehajtást. Az adós mindezeket követően végrehajtási kifogást terjesztett elő, melyben az árverés megsemmisítését kérte. Előadta, hogy a végrehajtás csupán 3.980 forint behajtására folyt, mivel az árverési jegyzőkönyvben említett további végrehajtást kérőkkel részletfizetésben állapodott meg, mindemellett az árverezett ingatlanban évek óta bérlők laknak, azt csak lakott állapotban és legfeljebb 70 %-ra csökkentet kikiáltási áron lehetett volna értékesíteni. Az elsőfokú bíróság a végrehajtási kifogást elutasította, a másodfokú bíróság ezt a végzést megváltoztatta és helyt adott a kifogásnak, megsemmisítette az ingatlanárverést, megállapította, hogy a végrehajtó megsértette a Vht. 8. § (1) bekezdését, mert a végrehajtást az ingatlanra is lefolytatta, a fokozatosság elvét nem tartotta be, továbbá megsértette a Vht. 141. § (3) bekezdésének a) pontját is, amikor beköltözhetőként hirdette meg és árverezte el az adó és értékbizonyítvány megállapítása ellenére az ingatlant. Az önálló bírósági végrehajtó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság túlterjeszkedett a kifogás és a fellebbezés keretein, hiszen az adós nem hivatkozott arra, hogy a végrehajtást kérő nem kérte árverés kitűzését, nem értékelte viszont a másodfokú bíróság, hogy adós nem élt kifogással sem a becsérték, sem az ingatlanárverés kitűzése ellen. Az adósnak kellett volna kérnie, hogy az ingatlan értékesítése lakott állapotban történjen, erre vonatkozóan becsértékközlésben tájékoztatást kapott, azonban bejelentést nem tett és a becsértéket sem kifogásolta. A Kúria a felülvizsgálati kérelmet nem találta alaposnak, álláspontja szerint a másodfokú bíróság nem sértette meg a Pp.215. §-át és 247. §(2) bekezdését, amikor az árverést megsemmisítő rendelkezését elsősorban a Vht. 8. § (1) bekezdésére alapította. A jogi képviselő nélkül eljáró, ezért a végrehajtási eljárásban használt jogi fogalmakat nem pontosan használó adós, a végrehajtási kifogás benyújtásával az árverés megsemmisítését kívánta elérni. Azt, hogy az árverés megsemmisítés milyen okok miatt történjen kifogása indokainak körében jelölte meg. A kérelem tartalmának megfelelően az ügyben eljáró bíróságok feladata az árverés megsemmisítésére vonatkozó kérelem elbírálása volt, tekintettel arra, hogy a kérelemhez kötöttség a polgári peres és nemperes ügyekben nem jelent feltétlenül jogcímhez kötöttséget, annak eldöntését, hogy árverés megtartása jogszabálysértő volt-e nem akadályozhatja meg az, hogy az adós a végrehajtás megsemmisítése iránti kérelemnek indokait, azaz az általa jogszabálysértőnek tartott végrehajtási cselekményeket helytelenül, pontatlanul, vagy nem teljes körűen jelölte meg.

Ezzel az érveléssel szembeállítható a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti perekben kialakult bírói gyakorlat, miszerint az érvénytelenség megállapításának körében csak azok az okok vizsgálhatók, melyeket a felperes kérelmében megjelöl.

A következőkben ismertetett két jogeset nem szorosan kapcsolódik a témához, azonban egyértelműen a benne rögzítettek a végrehajtási eljárás, mint nemperes eljárás sajátosságaiból adódó jogértelmezési kérdéseket vetnek fel. Mindkét jogeset rendkívül jellemző a gyakorlatban, miszerint a végrehajtási kifogás sikertelensége, vagy mint jogorvoslati lehetőség kihasználatlansága esetére egyéb úton kívánja a végrehajtási eljárásban részt vevő a jogsérelmét orvosolni.

Az eljárási jogviszonyok sokrétűsége és eljárásjogi jellege az alábbi jogesetben jelenik meg³⁹. Végrehajtási eljárást kezdeményezett a bank a felperesek, mint adósok ellen, végrehajtóként az alperes járt el. Az adósok a végrehajtási eljárás megindítása, valamint a végrehajtás cselekmények foganatosítása után teljesítettek. A teljesítés kiterjedt a végrehajtási költségek megfizetésére is, a per felperesei, mint adósok végrehajtási kifogással éltek a költségek megállapítása ellen, azonban a bíróság jogerős végzésével ezt elutasította. Ezt követően a felperesek keresetükben az említett összegek visszatérítése iránt támasztottak igényt, követelésüket arra alapították, hogy a végrehajtási költséget indokolatlanul magasnak találták, amellyel kapcsolatban hivatkoztak a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között fennálló feltűnően nagy értékkülönbségre is. Az első és másodfokú bíróság a felperesek keresetét elutasította, arra hivatkozással, hogy a végrehajtási költség csak a végrehajtói díjszabásról szóló IM rendelet 21.§ (2) bekezdése által meghatározott végrehajtási kifogás útján támadható. Ezek tárgyában azonban az arra illetékes bíróság jogerős végzést hozott, melyet követően azok nem tehetők ismét vitássá. A végrehajtási eljárás során a végrehajtó és az adósok között nem jön létre polgári jogi jogviszony, így annak keretében a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között fennálló feltűnően nagy értékkülönbség vizsgálatára nincs jogi lehetőség. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet elutasította, megállapította, hogy a végrehajtás költségösszege kizárólag végrehajtási kifogás útján volt támadható, amelyet az illetékes bíróság jogerős végzésével elbírált, ezt követően további jogorvoslatnak nincs helye, és a továbbiakban az abból származó jogerő következtében egyéb módon sem tehető vitássá.

³⁹ BH. 2001.317.

Megerősítette a másodfokú bíróság azon álláspontját, hogy a felek között polgári jogi jogviszony, szerződés nem jött létre, így a Ptk. 201.§(2) bekezdése sem alkalmazható.

A következő bírósági határozat is hasonló tárgykörben született⁴⁰. Itt a felperes a Pp. 366.§-ára alapítottn a foglalási jegyzőkönyvben 1-17. sorszám alatt felvett ingóságok foglalás alóli feloldását kérte. Előadta, hogy élethivatásszerű mezőgazdasági tevékenység folytatásának gyakorlása lehetlenné válik a foglalás által, így a vagyontárgyak mentesek a foglalás alól. Az adós még a végrehajtási eljárás során - az állítása szerint - mentes ingóságok lefoglalása miatt, végrehajtási kifogással élt, melyet annak elkésettsége miatt, mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság elutasított. A perben az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasította arra hivatkozással, hogy a mentes vagyontárgyak foglalása ellen jogorvoslattal kizárólag a végrehajtó intézkedése elleni kifogás szolgál. A felperes a végrehajtási eljárás során biztosított jogorvoslati lehetőségét kimerítette, nincs annak jelentősége, hogy az elutasító határozat érdemi elbírálás vagy a kifogás elkésettsége miatt következik be. A Legfelsőbb Bíróság a felperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelmet elutasította, kifejtette, hogy a Pp. 366.§-ának megfelelő értelmezéséből az a következtetés vonható le - utalással a Pp. 368.§ -ában foglaltakra - hogy a felperes sérelme nem a vele szemben érvényesített végrehajtandó követelés részbeni megszűnésére vonatkozik, mely tény az említett pertípus alapja és tárgya, hanem a végrehajtás foganatosítása kapcsán felmerülő olyan sérelem orvoslását igényli, melynek eljárásjogi eszköze a végrehajtási kifogás. Az a körülmény, hogy a felperes végrehajtási kifogása bármely okból nem vezet eredményre, nem teremt jogi lehetőséget arra, hogy a végrehajtás korlátozása iránti per keretében kérjen jogvédelmet.

XIV. Összefoglalás

A dolgozatom témája és módszertana alapján nagyobb terjedelmű összefoglalás, összegző megállapítás nem tehető. Az elemzett polgári perrendtartásbeli szabályok és bemutatott jogesetek reményeim szerint megkönnyítik a jogalkalmazók számára a polgári perrendtartás szabályainak alkalmazását a végrehajtási eljárás során. Arra azonban figyelemmel kell lenni, hogy a magyar jogrendszerben a közzétett jogesetek semmiféle kötőerővel nem rendelkeznek, az adott ügyben felmerülő jogértelmezési kérdésre a választ, az ellentétes jogértelmezések alapján felmerülő

⁴⁰ EBH 2006.1416.

jogvitát jogerősen eldöntő bíróság adja meg. A fentiekre tekintettel az egyes jogintézményeknél a jogesetekben bemutatott bírósági állásfoglalások és a véleményem csak - az akár éppen ezekkel ellentétes - érvrendszer tágítását segítheti elő.

Irodalomjegyzék

- dr. Pribula László: Bírósági nem peres eljárások, polgári eljárásjog előadás
www.jog.unideb.hu
http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/polgari/brsgi_nemperes_eljrsok_rsvdett_kompatibili_tsi_md.pdf -(2016.09.3)

Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, Osiris Kiadó Budapest 2000

- A bírósági végrehajtás - dr. Balogh Olga, dr. B. Korek Ilona, Dr. Császtai Ferenc, dr. Juhász Edit, HVG-ORAC 2009.
- A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény magyarázata - dr. Kapa Mátyás, dr. Szabó Imre, dr. Udvary Sándor.
- Jogkódex On-line HVG-ORAC
- dr. Károlyi Milán: A polgári perrendtartás alkalmazása a bírósági végrehajtás során,
www.jogiforum.hu
[http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/karolyi_milan_a_polgari_perrendtartas_alkalmazas_a_birosagi_vegrehajtás_soran\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/karolyi_milan_a_polgari_perrendtartas_alkalmazas_a_birosagi_vegrehajtás_soran[jogi_forum].pdf)-(2016.09.03)

Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez Szerkesztő(k): dr. Gyekiczky Tamás

- Vida István: A bírósági végrehajtás KJK, Bp. 1978 419-420. o
- dr. Kormos Erzsébet: Alapelvek a bírósági végrehajtási eljárásban, PhD értekezés Miskolc, 2002
- Cserba - Gáspárdy - Kormos: A bírósági végrehajtás, Egyetemi jegyzet ME ÁJK,
„Novotni Alapítvány a magánjog fejlesztéséért” Miskolc, 1995.

Jogsabályok jegyzéke

6/1986. (VI.26.) IM rendelet

a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény

a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.)

Kormányrendelet

a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény